

OBIECTIV

Serie nouă, nr. 42 (57) decembrie 2010

**LEGEA CU PRIVIRE LA AVOCAȚII
PARLAMENTARI -
PERFECTĂ ȘI NU PEA...**

pag. 2

I-am rugat pe câțiva experți internaționali și naționali, precum și pe un avocat parlamentar să ne spună care sunt părțile forte și slabe ale Legii cu privire la avocații parlamentari și ce modificări ar putea fi făcute la Lege în vederea ajustării la practicile internaționale.

UNDP Moldova

450.000 euro, prețul torturii în R. Moldova

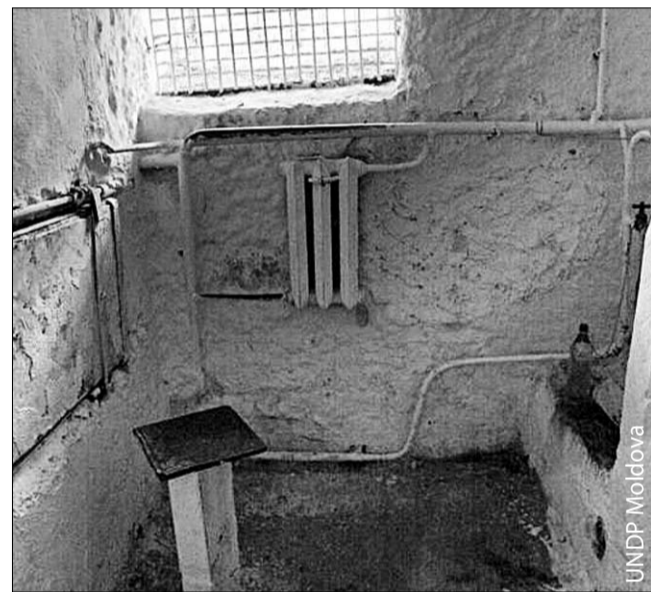
Loviți cu pumnii, cu bastoanele de cauciuc, sticle cu apă sau alte „instrumente” de menținere a ordinii, ținută fără hrană, apă sau acces la toaletă, legați în lanțuri, bătăuți până la pierderea cunoștinței, supuși șocurilor electrice, așa sunt maltratați deținuții pentru a recunoaște faptele ce le sunt incriminate. Aceste constatări reies din dosarele ajunse pe masa judecătorilor Curții Europene pentru Drepturile Omului.

Diana LUNGU

Deși responsabilii din cadrul Ministerului Afacerilor Interne (MAI) susțin că fenomenul torturii dispare treptat din instituțiile de detenție și că situația se schimbă spre bine, R. Moldova continuă să piardă la CEDO cauze care seacă bugetul țării.

Din 1998 până în 2008, R. Moldova a fost condamnată la CEDO în 47 de cazuri pentru aplicarea torturii, pentru condițiile inumane și degradante din izolatoarele de detenție preventivă, dar și pentru investigațiile ineficiente. Pentru aceste încălcări, Guvernul a fost obligat să achite victimelor peste 450 mii euro. Despăgubirile în cauzele pierdute de Moldova la CEDO se achită din bugetul public, adică din contul impozitelor pe care le plătesc contribuabilii.

„Dosarele intentate pe tortură sunt cele mai „costisitoare” pentru țară, iar sumele fixate în hotărârile CEDO sunt suficient de importante pentru bugetul public. Și plătim din greșelile noastre atunci când se înregistrează asemenea cazuri. De câteva ori Guvernul a achitat și 45

UNDP Moldova

mii euro”, precizează Vladimir Grosu, reprezentantul Guvernului R. Moldova la CEDO.

Potrivit experților economici, suma de 450 mii de euro ar fi putut fi folosită pentru reparația unui drum național sau achitarea pensiilor timp de un an pentru 450 de persoane, sau oferirea indemnizațiilor pentru întreținerea copilului timp de un an la 1800 de mame etc.

Cinci ani în așteptarea adevărului

Un tânăr a fost torturat ore în șir pentru că ar fi insultat ruda unui polițist. La 13 iulie a.c., CEDO a condamnat R. Moldova pentru violarea articolului 3 al Convenției Europene a Drepturilor Omului (interzicerea tratamentelor inumane și degradante) în cauza Parnov contra Moldovei. Vladimir Parnov s-a plâns la CEDO că în 2005 a fost torturat de trei polițiști până și-a pierdut cunoștința. Oamenii legii nu au fost sancționați, chiar dacă Vladimir, dar și avocatul său, Denis Toma, au depus zeci de plângeri la procuratură. La 13 iulie a.c., CEDO a condamnat R. Moldova, acordându-i lui Vladimir Parnov 87 euro cu titlu

de daune materiale, 9000 euro cu titlu de daune morale și 800 euro cu titlu de costuri și cheltuieli.

Un alt raport al Mecanismului Național pentru Prevenirea Torturii precizează că în cadrul vizitelor de monitorizare efectuate în instituțiile subordonate Ministerului Justiției, majoritatea persoanelor chestionate au invocat aplicarea actelor de violență pe perioada deținerii în incinta Comisariatelor de Poliție. În special, acestea se refereau la faptul că violența era aplicată de către colaboratorii de poliție chiar în primele ore după reținere, în cadrul audierilor și în lipsa unui avocat, iar în caz că aceștia refuzau să dea declarații favorabile, maltratarea continua și pe perioada reținerii în izolatoarele de detenție provizorie, perioadă care dura de la 24 la 48 de ore.

În acest context, avocații Veaceslav Țurcan și Maxim Belinschi recomandă persoanelor care au fost torturate să nu ezite să-și revendice drepturile, îndemnând cetățenii să denunțe cazurile de tortură. Dacă ai fost maltratat (supus torturilor) reține:

- Este necesar să depui cât mai curând posibil o plângere la Procuratură (teritorială sau de

sector), făcând trimitere la art.274 din Codul de Procedură Penală.

- Este foarte important să descrii în plângerea depusă suficient de clar persoanele care te-au supus torturii.
- Ai tot dreptul să soliciți examinarea medico-legală, iar despre rezultatele acesteia ești în drept să faci cunoștință personal sau să ia cunoștință avocatul tău. În cazul în care te afli în custodia poliției (arestat), în mod obligatoriu trebuie să beneficiezi de asistență juridică a unui avocat numit din oficiu sau ales de către tine. Asistența juridică este oferită gratuit și nimeni nu este în drept să-ți solicite bani pentru aceasta.

Noi dosare?

Cele mai multe sesizări ale cetățenilor care au invocat aplicarea actelor de tortură, tratament inuman și degradant de către reprezentanții autorităților statului au fost înregistrate în anul 2009. Numai 16 colaboratori ai MAI au fost pedepsiți și doar unul a ajuns la închisoare pentru aplicarea torturii.

Procurorii antitortură vor să fie independenți și imparțiali

În anul curent, peste 30 de dosare penale au fost intentate pentru aplicarea torturii de către colaboratorii de poliție. Totodată, în 2009 au fost pornite 47 de dosare penale pentru aceeași încălcare. Astfel, după mai multe recomandări formulate de instituțiile internaționale, dar și de Guvern, în cadrul Procuraturii Generale a fost instituită o secție specializată în combaterea torturii.

Misiunea acestei structuri este ca la nivelul procuraturilor teritoriale să monitorizeze cazurile de tortură și să exercite urmărirea penală. Secția este controlată direct de către Procurorul General.

Ion Caracuian, șeful secției, menționează că fenomenul torturii de mult timp s-a aflat în vizorul procuraturii, însă, necesitatea creării unei secții specializate a apărut după evenimentele din 7 aprilie 2009. Astfel că, la 24 mai 2010, în urma unei hotărâri de Guvern a fost creată această structură în cadrul Procuraturii Generale, având în componență patru angajați subordonați direct procurorului general. Până în prezent în cadrul secției au fost examinate 46 de petiții, dintre care 18 au fost admise și studiate 54 de cazuri de tortură și alte forme de tra-

tamente crude, inumane și degradante. Totodată, la inițiativa procurorilor au fost studiate 56 de materiale de refuz de a începe urmărirea penală, dintre care opt materiale au fost anulate, iar în alte cinci cazuri a fost pornită urmărirea penală. De asemenea, 12 cetățeni au primit audiențe din partea procurorilor.

Există și o Linie Fierbinte la care cetățenii pot apela 22-81-18 sau 22-74-55. Plângerile pot fi expediate pe numele procurorului general și prin poștă.

Procurorii anti-tortură vor examina sesizările ce țin de constrângerea pentru a face declarații, depășirea atribuțiilor de serviciu însoțită de aplicarea violenței, torturii sau acțiuni care înjosesc demnitatea părții vătămate. „Pentru a asigura independența procurorilor, ei sunt scutiți de efectuarea conducerii urmăririi penale exercitată de organele urmăririi penale ale Ministerului Afacerilor Interne. Practic, acești procurori sunt imparțiali și independenți de anumite atribuții sau tangențe cu serviciul colaboratorilor de poliție, care pot fi subiecți în cazurile de tortură. Intenționăm să desfășurăm traininguri de instruire pentru procurori cu participarea experților internaționali pentru a cunoaște practicile pozitive de lucru în cazurile de tortură, ca ulterior să transmitem din experiența noastră și procurorilor din teritoriu”, explică Ion Caracuian.

**Ți s-au încălcat drepturile?
Ai fost supus torturii
sau unor tratamente sau pedepse inumane
în instituțiile de detenție din R. Moldova?**

Sună, între orele 8.00-20.00, la „linia verde”
a Centrului pentru Drepturile Omului
0-8001-2222!

„Linia verde” este una din activitățile proiectului „Prevenirea torturii”, finanțat de Uniunea Europeană și co-finanțat și implementat de Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare.

LEGEA CU PRIVIRE LA AVOCAȚII PARLAMENTARI – PERFECTĂ ȘI NU PREA...

La sfârșitul anului 2009, Comitetul Internațional de Coordonare a Instituțiilor Naționale pentru Drepturile Omului a acreditat Centrul pentru Drepturile Omului din Moldova (CpDOM) cu statutul B, constatând că Instituția avocaților parlamentari este capabilă să-și realizeze sarcinile sale în protecția drepturilor

omului. Totuși, în pofida eforturilor întreprinse de instituție un șir de factori legali și financiari subminează capacitatea CpDOM în îndeplinirea mandatului său. Centru pentru Drepturile Omului din Moldova va putea deveni membru cu drept de vot al Comitetului Internațional de Coordonare a Instituțiilor Naționale pentru Drepturile

Omului (obținând statutul A) în timpul apropiat, doar dacă va înlătura următoarele curențe – lipsa transparenței în procedura de selectare și numire în funcție a avocaților parlamentari, finanțarea inadecvată, stabilirea clară a statutului și atribuțiilor angajaților CpDOM, dar și a Mecanismului Național de Prevenire a Torturii etc.

În această ordine de idei, i-am rugat pe câțiva experți internaționali și naționali, precum și pe un avocat parlamentar să ne spună care sunt părțile forte și slabe ale Legii cu privire la avocații parlamentari și ce modificări ar putea fi făcute la Lege în vederea ajustării la practicile internaționale.

Anatolie Munteanu, avocat parlamentar, directorul Centrului pentru Drepturile Omului

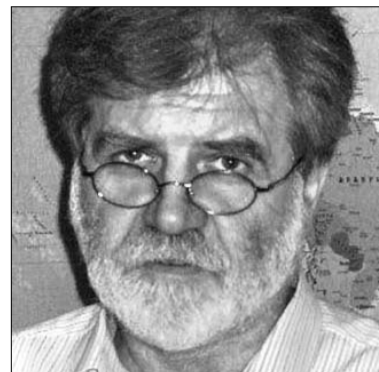
Dace Lukumiete, consultant senior în domeniul drepturilor omului, Misiunea OSCE în Moldova

Victor Zaharia, director executiv al Institutului de Reforme Penale

Claude Cahn, consultant în domeniul drepturilor omului, Organizația Națiunilor Unite

Marek Antoni Nowicki, fost Ombudsman Internațional în Kosovo

„Un singur avocat parlamentar, iar, la necesitate, alți ombudsmeni specializați”

Anatolie Munteanu:

Punctul slab este că CpDOM nu are o structură clară. Este necesar de instituit subdiviziuni specializate conform atribuțiilor avocaților parlamentari, care s-ar ocupa de evaluarea cadrului legislativ și formularea propunerilor pentru îmbunătățirea acestuia, deși aceasta este o atribuție esențială a ombudsmenilor. Actualmente, noi pregătim un nou proiect al Legii și intenționăm să modificăm structura conceptuală a CpDOM. Considerăm că trebuie să fie doar un avocat parlamentar și la necesitate alți ombudsmeni specializați în domeniul drepturilor copilului, discriminare, tortură. În domeniul prevenirii torturii, prevedem o subdiviziune specială în cadrul CpDOM. De asemenea, vrem să determinăm care sunt competențele avocaților parlamentari – să fie clar cu ce ne ocupăm, în așa fel ca să nu mai fim confunđați cu avocații de drept comun. Ne-am dori să schimbăm și denumirea instituției, căci uneori suntem percepuți o organizație neguvernamentală.

„Legea trebuie să fie revizuită amănunțit și comprehensiv”

Dace Lukumiete:

În general, susțin amendamentele comprehensive la Legea cu privire la avocații parlamentari prezentate de PNUD Moldova. Cred că amendamentele vizează nu numai neajunsurile actuale din lege, dar, totodată, încearcă să țină cont de ultimele evenimente din țară și să le reflecte în legislație. Consider că Legea cu privire la avocații parlamentari trebuie să fie revizuită amănunțit și comprehensiv, pentru a eficientiza activitatea Instituției Ombudsmanului și a-i spori reputația.

Dacă ar fi să fac o scurtă evaluare a actualei Legi, atunci aș evidenția următoarele părți forte: 1) Legea le oferă avocaților parlamentari un set de atribuții distincte; 2) stabilește un mecanism de implicare a societății civile în activitatea CpDOM (cazul Mecanismului Național de Prevenire a Torturii). Părțile slabe: 1) nu există pluralism și transparență în procedura de selec-

ție și numire a avocaților parlamentari; 2) rolurile, funcțiile, procesul de luare a deciziilor și alocările bugetare între cei patru avocați parlamentari și CpDOM este prea vag și neclar.

Consider că dezbaterile largi publice pe marginea amendării Legii cu privire la avocații parlamentari trebuie să fie o procedură obligatorie.

„Legea actuală nu este perfectă...”

Victor Zaharia:

Legea cu privire la avocații parlamentari creează un cadru general pentru activitatea Instituției Avocaților Parlamentari, ceea ce permite desfășurarea eficientă a unor acțiuni de promovare și de protecție a drepturilor omului. Legea noastră, spre deosebire de legile altor state, prevede un spectru bun de competențe pentru avocații parlamentari. Spre deosebire de alte sisteme de drept, în R. Moldova avocatul parlamentar poate sesiza Curtea Constituțională. În plus, existența unui avocat parlamentar specializat în protecția drepturilor copilului de asemenea este un punct forte al legii.

Legea actuală, însă, nu este perfectă. Este nevoie de introdus o reglementare în Constituția RM referitor la Instituția Avocatului Parlamentar, ceea ce ar fortifica poziția ei în raport cu alte instituții publice. De asemenea, însăși denumirea de avocat parlamentar poate crea confuzii, de aceea, o opțiune ar fi Avocatul Poporului sau chiar Ombudsman, care, probabil, ar putea fi acceptată ca și noțiune în sistemul juridic al R. Moldova.

O altă recomandare se referă la modul în care este numit în funcție avocatul parlamentar. În conformitate cu Principiile de la Paris și bunele practici ale altor state, procedura de desemnare a avocatului parlamentar trebuie să fie una transparentă, cu implicarea publicului. Astfel, oricare persoană interesată se poate implica și participa la concurs.

Un alt aspect ce merită atenție este statutul Mecanismului Național de Prevenire a Torturii (MNPT). Este necesar de modificat reglementările privind modul de activitate a MNPT. Cel puțin, ar trebui stabilită periodicitatea vizitelor de monitorizare și a ședințelor MNPT. De asemenea, MNPT ar trebui să aibă o mai mare auto-

nomie decizională, pentru a nu lăsa loc de interpretări.

Un alt aspect ține de modul în care sunt alocate resursele financiare pentru CpDOM. O opțiune îndrăznească, dar care merită atenție, ar fi că bugetul instituției să fie aprobat de Parlament la propunerea CpDOM. Reducerea cheltuielilor planificate în proiectul de buget să se admită numai prin hotărârea Parlamentului.

Nu mai puțin importantă este activitatea organizatorică, logistică a CpDOM. Ar fi bine să fie instituită funcția de director administrativ, care ar efectua conducerea generală a aparatului instituției, iar în urma consultărilor cu avocatul parlamentar ar angaja și elibera din funcție funcționarii instituției și cei ale reprezentanțelor în teritoriu, ar asigura logistica și activitatea de secretariat a instituției și a MNPT.

Un grad mare de transparență și implicare a publicului în activitate ar contribui la îmbunătățirea situației în domeniul drepturilor omului. Astfel, informația privind respectarea drepturilor omului în R. Moldova, precum și modalitatea de funcționare a instituției avocatului parlamentar și a MNPT trebuie comunicată cu regularitate publicului prin intermediul mass-media și prin alte forme neinterzise de lege.

„Discuțiile privind modificarea Legii cu privire la avocații parlamentari sunt necesare”

Claude Cahn:

La mijlocul anului 2010 am aflat că un nou avocat parlamentar a fost numit în funcție, postul devenind vacant ca urmare a numirii lui Oleg Efrim ca și viceministru al Justiției. I-am telefonat pe colegii din societatea civilă pentru a afla ce cred despre numire. Nicio persoană – și vorbesc aici despre membrii organizațiilor obștești binecunoscute în domeniul drepturilor omului – nu era la curent că un nou ombudsman a fost numit în funcție și nici măcar nu știa că procedura de numire era în derulare.

În lipsa spațiului, voi nota doar un aspect problematic al Legii cu privire la avocații parlamentari. Faptul că numirea avocaților parlamentari a fost, din obișnuință, practică și procedură, un proces complet opac, este un obstacol și povară pe prestigiul, puterea și efi-

cacitatea instituției. Acesta nu este un comentariu privind capacitățile vreunui din cei patru ombudsmeni, ci un fapt care demonstrează că nu există posibilități pentru a discuta public și deschis meritele și/sau deficiențele candidaților pentru înalta funcție de avocat parlamentar. Prin urmare, nu trebuie să ne surprindă faptul că instituția este necunoscută și are o eficacitate limitată.

La începutul anului curent, ca urmare a tragicului accident aviatic care a ucis președintele și ombudsmanul polonez, în Polonia au avut loc dezbateri aprinse, atât în mass-media, cât și-n spațiul public, despre calitățile ombudsmanului succesorului și ce persoană s-ar potrivi cu acest profil. Fără dezbateri similare, publicul din Republica Moldova este lipsit de posibilitatea de a controla instituția națională în domeniul drepturilor omului. În lipsa unor dezbateri pe marginea acestui subiect, este imposibil ca instituția națională în domeniul drepturilor omului din Moldova să crească și să se dezvolte. Din fericele actualele discuții privind modificarea Legii cu privire la avocații parlamentari ne oferă oportunitatea să stabilim – printre multe alte schimbări relevante – proceduri detaliate necesare pentru discuțiile publice în timpul numirii în funcție a avocaților parlamentari.

„Legea cu privire la avocații parlamentari trebuie să se limiteze doar la reglementarea cadrului legal fundamental și general”

Marek Antoni Nowicki:

Instituția ombudsmanului ar trebui să fie inclusă în Constituția R. Moldova. În particular, Constituția trebuie să demonstreze importanța instituției ombudsmanului, scopurile ei fundamentale, modul în care ombudsmanul este desemnat, durata mandatului, relațiile cu alte instituții de stat etc. Celelalte chestiuni trebuie să fie reglementate în Legea cu privire la avocații parlamentari.

Se pare că soluția optimală este de a schimba sistemul actual în favoarea unui singur ombudsman puternic, cu mai mulți adjuncți responsabili de diferite domenii (de exemplu, drepturile copilului, discriminare etc.) Adjuncții, ca și ombudsmanul, pot fi numiți în

funcție de parlament, la propunerea ombudsmanului, sau pot fi numiți de ombudsman fără nicio implicare a parlamentului. În ultimul caz, însă, poziția adjuncților, chiar și în cadrul oficiului ombudsmanului, ar fi mult mai subredă.

Este necesar de abandonat opțiunea existentă de nominalizare a candidatului de către președintele republicii. În acest mod, nimeni nu va percepe Ombudsmanul ca fiind “omul președintelui”. Candidatul este suficient să fie recomandat parlamentului de către un grup de deputați suficienți de mare.

Legea cu privire la avocații parlamentari, ca atare, trebuie să se limiteze doar la reglementarea cadrului legal fundamental și general. Ombudsmanul trebuie să aibă sub controlul său crearea oficiilor regionale, numărul acestora, amplasarea, activitățile concrete, gradul de autonomie etc. Aceste garanții trebuie să fie reflectate clar în Legea cu privire la avocații parlamentari.

Imunitatea oferită ombudsmanului prin legea actuală este insuficientă și necesită a fi extinsă în continuare. Nu doar ombudsmenii, ci și angajații instituției trebuie să se bucure de imunitate “față de orice formă de urmărire în justiție pentru cuvintele pronunțate sau scrise și acțiunile întreprinse de către aceștia în exercitarea funcției”.

Este necesar ca legea să garanteze cele mai largi împuterniciri legale pentru înaintarea sesizărilor Curtii Constituționale din partea ombudsmanului, astfel încât contestările să fie posibile în toate chestiunile care pot influența respectarea drepturilor și libertăților fundamentale în Moldova, așa precum acestea sunt garantate de Constituție și de instrumentele internaționale ratificate. Legea mai trebuie să definească cât mai clar posibil cazurile în care ombudsmanul are dreptul de a depune o cerere în instanță. Merită să fie examinată și opțiunea de a oferi competențe mai vaste ombudsmanului, incluzând, de exemplu, dreptul de a depune cereri de revizuire a hotărârilor irevocabile în cauze judiciare.

(Recomandări incluse în raportul „Problemele actuale ale Instituției Ombudsmanului în Republica Moldova, realizat de Marek Antoni Nowicki, în cadrul Programului Comun al Consiliului Europei și Uniunii Europene „Programul Susținerea Democratiei în Moldova”)

„În ultimii patru ani, colaboratorii penitenciarelor nu au fost condamnați pentru aplicarea torturii”

Recent, a fost reconstruit Centrul de instruire al Departamentului Instituțiilor Penitenciare din satul Goiani, instituția fiind actualmente la nivelul acceptabil pentru instruirea personalului instituțiilor penitenciare. Lucrările de reparație au costat circa 1,5 milioane lei, banii fiind alocați de proiectul „Prevenirea torturii”, finanțat de Uniunea Europeană și co-finanțat și implementat de Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare. Care este misiunea acestei instituții, precum și cu ce probleme se confruntă actualmente sistemul penitenciar din Republica Moldova, am discutat cu Vadim Cojocaru, colonel de justiție, Director general al Departamentului Instituțiilor Penitenciare al Ministerului Justiției.

De când activează Centrul de instruire al Departamentului Instituțiilor Penitenciare de la Goiani și câți angajați au trecut cursul de formare profesională până în prezent?

Centrul instructiv al Departamentului Instituțiilor Penitenciare a fost fondat la 15 august 1995, fiind numit Centrul metodic instructiv. Când Republica Moldova devenise stat independent, practic era imposibil de planificat instruirea personalului sistemului penitenciar în alte instituții de învățământ din fosta URSS. Pe când, necesitatea de cadre calificate era prioritatea sistemului penitenciar și în lipsa unei astfel de instituții s-a decis să fie creat Centrul metodic instructiv, care să asigure instruirea inițială și perfecționarea cadrelor din sistemul penitenciar. Până în prezent au fost instruiți 5427 de angajați ai sistemului penitenciar.

Procesul de instruire a personalului se desfășoară în baza planului grafic în coordonare cu Departamentul, fiind aprobat de către directorul general și, în baza programelor de pregătire inițială și perfecționare a cadrelor. Totodată, programele se coordonează cu serviciile corespunzătoare ale Departamentului Instituțiilor Penitenciare, astfel încât ofițerii și subofițerii să acumuleze cunoștințele necesare activității într-o instituție de detenție. Modulele principale de însușire a materialului predat și de acumulare a deprinderilor de lucru constau din prelegeri, lecții practice, seminare, consultații, precum și practica de specialitate. La fel de diverse sunt și metodele de instruire folosite de către profesori.

Cu ce probleme se confruntă astăzi sistemul penitenciar din R. Moldova?

Siguranța și reintegrarea condamnaților sunt scopurile majore ale sistemului penitenciar din R. Moldova, iar cele mai stringente probleme țin de finanțarea insuficientă,

lipsa condițiilor adecvate de detenție, dotarea tehnică precară, antrenarea insuficientă a condamnaților în muncă, lipsa unui mecanism eficient de reintegrare socială a persoanelor eliberate din detenție. Este regretabil, dar, actualmente, numai două penitenciare corespund tuturor condițiilor și cerințelor europene. Este vorba de Penitenciarul nr. 7 pentru femei din Rusca și Penitenciarul nr. 1 pentru bărbați din Taraclia. Cele mai mari bătaii de cap le avem cu Penitenciarul nr. 13 din Chișinău, care este una dintre cele mai vechi instituții de detenție din țară, fiind fondată în anul 1846. Astăzi, căutăm soluții, ducem negocieri cu partenerii străini, cum ar fi Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare privind acordarea unui grant pentru construcția unui nou penitenciar cu o capacitate de 1600 de locuri, în afara municipiului Chișinău.

Cum credeți că ați putea soluționa aceste probleme, în condițiile unui buget auster?

Răspunsul derivă din necesitățile pe care le-am expus mai sus. Evident că avem nevoie de resurse financiare suplimentare pentru a racorda condițiile de detenție la standardele internaționale, dar, pe de altă parte, avem nevoie și de resurse umane pe măsură, care să gestioneze penitenciarele eficiente și calitative. Dacă ar fi să prioritizăm necesitățile, acestea ar fi: construcția caselor de arest, extinderea potențialului de antrenare a condamnaților în muncă și atragerea investițiilor, dotarea cu echipamente atât de supraveghere video cât și de prevenire a pătrunderii obiectelor interzise, precum și de echipament medical, asigurarea cu cadre medicale calificate. Nu putem spune că nu sunt alocați bani pentru menținere și amenajare, însă nu au loc lucrări substanțiale de reconstrucție. Anul acesta a început reconstrucția unui bloc la Penitenciarul nr. 1 din Taraclia. Sperăm să-l finalizăm în curând. De asemenea, a în-

ceput construcția unei cazangerii cu gaz pentru penitenciarul de la Rezina. Mai avem de construit două turnuri de apă potabilă pentru Penitenciarul nr. 4 din Cricova și Penitenciarul nr. 1 din Taraclia. În afară de aceasta, reconstrucția acoperișurilor și reparații curente au loc în fiecare an. În ultimii ani, au fost demontate toate sobele din instituțiile de tip penitenciar, fiind construite sisteme de încălzire centralizate. În fiecare an se renovează băile. În 2010 au fost reconstruite și bucătăriile, dar mai avem nevoie de utilaj nou, pentru a spori calitatea hrănilor.

De ce fel de susținere ar avea nevoie sistemul penitenciar? Din partea cui?

În primul rând, ar fi necesară susținerea Guvernului, dar și a organizațiilor internaționale și obștești cu care colaborăm bine în implementarea anumitor proiecte ce țin de dotarea cu echipamente și tehnologii speciale moderne.

Recent, v-ați întors dintr-o vizită de lucru din Estonia. Ne puteți spune ce practici întâlnite în străinătate ar putea fi implementate în R. Moldova?

Preluarea unor modele viabile și de succes din străinătate nu este posibilă sută la sută, deoarece orice inovație trebuie să țină cont de realitățile existente în țara noastră, de specificul nostru național. Actualmente, Departamentul Instituțiilor Penitenciare este încadrat plenar în revizuirea legislației execuțional-penale în sensul simplificării unor norme care vizează regimul de detenție, individualizarea pedepsei, evaluarea și repartizarea deținuților etc. În acest proces ținem cont de experiența mai multor state europene, cum ar fi Germania, Olanda, Estonia etc.

Cât de ușor se integrează în societate persoanele deținute după eliberare? Cum colaborați cu autoritățile locale?

În 2010, pentru o mai bună reintegrare a condamnaților în societate, Serviciul de probațiune, creat acum doi ani, a fost transferat în subordinea Departamentului Instituțiilor Penitenciare. Pentru o incluziune socială a ex-deținuților este necesară implicarea tuturor actorilor sociali, în special a agenților economici, care ar putea oferi locuri de muncă foștilor condamnați care au înșușit anumite profesii în școlile de meserii. În penitenciare sunt pregătiți sudori, lăcuiitori, croitorese, lăcătuși etc. Ne străduim în fiecare an să diversificăm gama de profesii, ținând cont de cerințele pieței de muncă. Mai dificil este să oferim un spațiu locativ foștilor deținuți. Sper că pe viitor, în comun cu autoritățile locale vom găsi soluții și la această problemă. În ultimul timp colaborăm activ cu organizația obștească „Viața nouă” care oferă temporar deținuților spațiul locativ în cămine speciale. În plus, dependenților de droguri și bolnavilor de tuberculoză li se oferă asistență specializată.

Cât de viabilă este ideea transferării izolatoarelor de detenție preventivă din subordinea Ministerului de Interne în cea a Ministerului Justiției?

După cum bine știți, transferul izolatoarelor este una din recomandările de bază a organismelor internaționale. Am analizat problema în detaliu. MAI ar putea asigura de facto transmiterea izolatoarelor de detenție provizorie dacă ar fi îndeplinite un șir de condiții de ordin tehnic, cum ar fi asigurarea încăperilor pentru unitatea de gardă, pentru șeful izolatorului, pentru asigurarea controlului medical, pentru

personalul aflat în serviciu, încăperi separate pentru primirea deținuților, controlul și percheziția bunurilor acestora, cât și pentru întâlnirile cu rudele, avocații și pentru desfășurarea acțiunilor de urmărire penală, spații pentru păstrarea și distribuirea hranei, camere de duș, curte de plimbare sau cel puțin un teren aferent pentru construcția acesteia. În plus, MAI ar trebui să asigure condiții privind transmiterea funcțiilor și gestionarea personalului care urmează să activeze în cadrul izolatoarelor. Reieșind din analiza acestor probleme, s-a constatat că construcția caselor de arest este o soluție mai bună decât transferul izolatoarelor.

Departamentul Instituțiilor Penitenciare va face față numărului mare de deținuți?

În cazul în care vor fi asigurate cerințele privind personalul care va activa în casele de arest, precum și cele privind facilitățile fizice, Departamentul Instituțiilor Penitenciare va putea face față numărului de persoane care urmează a fi deținute în casele de arest.

Cum preveniți tortura în instituțiile penitenciare?

În primul rând, noi instruiim colaboratorii penitenciarelor, pentru că în final ei sunt cei care ar putea admite acte de tortură. Personalul este informat despre consecințele folosirii forței fizice în raport cu deținuții. În cazul în care sunt înregistrate cazuri de tortură, inovații sunt supuși răspunderii penale și sancționați inclusiv disciplinar. Însă, în ultimii patru ani, colaboratorii penitenciarelor nu au fost condamnați pentru aplicarea torturii. Desigur plângeri există. Încercăm să aflăm dacă angajatul închisorii a aplicat sau nu forța fizică și din ce motiv. Sunt cazuri când deținuții

opun rezistență și manifestă un comportament violent față de colaboratori și atunci, evident sunt luate anumite măsuri, cum ar fi, de exemplu, punerea cătușelor sau folosirea bastoanelor de cauciuc. Mulți dintre experții străini care vin să monitorizeze respectarea drepturilor omului în locurile de detenție, remarcă că deși condițiile de detenție lasă mult de dorit, atitudinea umană a personalului penitenciar compensează deficiențele de ordin tehnic.

R. Moldova este condamnată la CEDO nu doar pentru aplicarea torturii, ci și pentru condițiile de detenție inadecvate. Când vom putea vorbi despre îmbunătățiri la acest capitol?

Cred că doar atunci când R. Moldova va avea penitenciare noi, moderne, nu vom mai fi condamnați de CEDO pentru condiții inadecvate de detenție. Însă, un penitenciar nu se construiește într-un an, ci în minimum trei ani, din spusele experților. Cu toate acestea, în fiecare an încercăm să îmbunătățim condițiile de detenție în penitenciare, cel puțin pentru anumite categorii de condamnați. Astăzi, putem spune ferm că în R. Moldova condițiile de detenție pentru femei și minori sunt decente, în conformitate cu standardele internaționale.

Cele 17 penitenciare care activează sunt suficiente pentru a plasa toți condamnații din R. Moldova?

Astăzi, în R. Moldova avem aproximativ 6200 de condamnați, care ar putea fi plasați în zece penitenciare moderne, construite în conformitate cu standardele internaționale. Din păcate, locurile de detenție din R. Moldova au fost construite în altă epocă, la alte standarde...

„Lecții estoniene” în prevenirea torturii

Case de arest, închisori bine supravegheate, celule dotate conform standardelor internaționale, meniu bogat pentru deținuți, program de reintegrare a deținuților după eliberare... Acestea sunt doar câteva din caracteristicile instituțiilor de detenție din Estonia.

Recent, o delegație din R. Moldova a făcut cunoștință cu activitatea Instituției Cancelarului de Justiție (Instituția Ombudsmanului) din Estonia, informându-se, în special, despre practicile estoniene de monitorizare a locurilor de detenție cu scopul de a preveni fenomenul torturii în comisariate de poliție, case de arest și penitenciare. Vizita de studiu în Estonia a fost organizată în cadrul proiectului „Prevenirea torturii”, finanțat de Uniunea Europeană și co-finanțat și implementat de Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare.

Participanții la vizita de studiu au aflat cum sunt pregătite vizitele de monitorizare, ce tehnici de interviuare a deținuților folosesc angajații Instituției Cancelarului de Justiție din Estonia, cum sunt evaluate condițiile de detenție și cum sunt interviuate victimele torturii. În plus, delegația din R. Moldova a avut posibilitatea să efectueze împreună cu colegii din Estonia vizite de monitorizare în comisariatele de poliție și casele de arest. Participanții au discutat cu conducerea instituțiilor de de-

tenție, au interviuat câțiva deținuți și au examinat condițiile de detenție.

Veaceslav Ursu, membru al Mecanismului Național de Prevenire a Torturii, susține că în Estonia este impresionant sistemul de consiliere a deținuților pentru reintegrarea lor în societate după eliberare. „Am observat că există o colaborare strânsă între instituția penitenciară și administrația publică locală, unde deținutul are de gând să locuiască după eliberare. Până și sistemul de educare din penitenciare este diferit. Dacă persoanele deținute vor avea un comportament corect după eliberare, atunci lor li se dă posibilitatea să demonstreze că nu vor mai încălca legislația. În plus, pregătirea deținutului pentru ieșirea din închisoare se face adecvat și începe din prima zi de detenție. La noi, însă, acest proces începe numai cu jumătate de an înainte de eliberarea deținutului. Totodată, dacă persoanele deținute nu au achitat pagubele materiale, nu pot fi eliberați înainte de termen. În Estonia așa ceva nu se practică. Cum pot persoanele deținute să restituie pagubele dacă în detenție nu au de lucru? Ar trebui ca administrațiile locale din regiunea unde deținutul va trăi după eliberare să colaboreze cu administrația penitenciarului și cu locuitorii de rând pentru a evita marginalizarea acestuia”, a menționat Veaceslav Ursu.

Și sistemul de securitate în penitenciare este bine pus la punct, astfel fiind eficient prevenite ca-

zurile de tortură, consideră Gheorghe Bosii, consilier superior în cadrul Centrului pentru Drepturile Omului.

„Deși în sistemul penitenciar din Estonia sunt unele probleme de organizare, totuși, condițiile de întreținere a deținuților sunt la un nivel înalt. Mâncarea e bună, condițiile de trai și de igienă sunt adecvate. Totodată și salariile angajaților penitenciarilor sunt mari. Pentru a preveni tortura atât în penitenciare, cât și în casele de arest au fost instalate camere de supraveghere. Prin urmare, persoanele maltratate se pot adresa direct la procuror sau la avocatul parlamentar. Există norme stricte privind deplasarea persoanelor deținute dintr-o instituție în alta și măsuri de examinare periodică. În Republica Moldova trebuie să fie stabilite proceduri clare cu privire la cine poate scoate persoana din comisariat. Totodată, fenomenul torturii poate dispărea doar atunci

când se va stabili cine este responsabil de integritatea fizică a persoanei deținute. M-au impresionat condițiile de lucru ale deținuților. Ei muncesc într-o tâmplărie și lemărie, în condiții de securitate și protecție pentru sănătate. În plus, ei mai sunt și plătiți”, mai spune Gheorghe Bosii.

Vladimir Cerba, șeful Cabinetului ministrului Afacerilor Interne, susține că în Estonia respectarea drepturilor omului se înfăptuiește în conformitate cu standardele internaționale. „Mi-a plăcut mult cum activează Instituția Ombudsmanului, având consilieri în toate domeniile drepturilor omului. Ei supraveghează activitatea procuraturii, instanței judecătorești, poliției, iar cetățenii știu unde să se adreseze atunci când le-au fost încălcate drepturile. În Ministerul Afacerilor Interne din Estonia există o secție de control intern care are în atribuțiile ei contracararea fenomenului torturii.

Poliția dă dovadă de transparență în activitatea sa, folosind un șir de măsuri preventive, iar petițiile cetățenilor sunt examinate obiectiv. În instituțiile de detenție sunt create condiții adecvate, iar poliștii au salarii decente și condiții bune de muncă, fiind angajați în bază de concurs”, mai spune Vladimir Cerba.

Pentru a preveni fenomenul torturii din instituțiile de detenție, instituția Cancelarului de Justiție din Estonia desfășoară periodic vizite de monitorizare a locurilor unde sunt deținute persoane. „Angajații instituției au elaborat un set de instrumente pe care le aplică ori de câte ori merg în vizite de monitorizare, fiind bazate pe anumiți indicatori, astfel că rapoartele întocmite sunt obiective și nu lasă loc de interpretări. În rezultat, credibilitatea acestor rapoarte crește, iar autoritățile sunt predispuse să realizeze toate recomandările. În acest sens, elaborarea unor indi-

catori și instrumente de monitorizare, convenii de comun acord cu autoritățile publice în baza legislației, a standardelor și bunelor practici internaționale, este utilă și pentru Mecanismul Național de Prevenire a Torturii din Moldova, dar și în general pentru Instituția Avocatului Parlamentar”, consideră Victor Zaharia, directorul executiv al Institutului Reforme Penale.

Delegația, formată din Membrii Mecanismului Național de Prevenire a Torturii, reprezentanții Centrului pentru Drepturile Omului, Ministerului Afacerilor Interne, Procuraturii Generale, Departamentului Instituțiilor Penitenciare și ai Consiliului Superior al Magistraturii, au studiat experiența Estoniei în domeniul respectării drepturilor omului, în special în prevenirea și combaterea torturii în comisariatele de poliție, casele de arest și penitenciare.

Diana LUNGU

Problemele persoanelor cu dizabilități mintale în vizorul organizațiilor din domeniul drepturilor omului

Potrivit datelor statistice, în R. Moldova, numărul persoanelor cu dizabilități intelectuale este în continuă creștere, în prezent, fiind circa 100 mii de persoane cu astfel de probleme de sănătate. Odată ajunse în îngrijirea instituțiilor psihiatrice, acestea se simt ca în detenție.

Pentru a asigura respectarea drepturilor persoanelor cu dizabilități mintale, un grup de experți din câteva țări au susținut un training de instruire privind o monitorizare eficientă a instituțiilor psiho-neuro-nice și psihiatrice.

Împ de trei zile, reprezentanții ai Centrului pentru Drepturile Omului, Institutul pentru Drepturile Omului, UNDP Moldova, RCTV „Memoria” și Centrul de sănătate mintală „SOMATO” au participat la un training în cadrul căruia au aflat metodologiile de monitorizare

internaționale a instituțiilor psihiatrice. Totodată, participanții au primit și un ghid privind desfășurarea vizitelor de monitorizare la instituțiile psihiatrice, elaborat în baza referințelor directe la Convenția ONU privind Drepturile Persoanelor cu Dizabilități.

Experții din Anglia și Islanda și-au propus să transmită abilități și cunoștințe din experiența lor reprezentanților organizațiilor ce activează în domeniul drepturilor omului din R. Moldova, iar participanții profitând de această ocazie și-au aprofundat cunoștințele în monitorizarea și controlul condițiilor de detenție în instituțiile neurologice.

„Obiectivul acestui proiect este de a spori capacitățile de lucru și cunoștințele echipelor de monitorizare. Am împărtășit participanților la training experiența altor țări cu scopul ca cei de aici să învețe noile tehnici de monitorizare, să raporteze corect despre cele constatate parlamentului și să solicite schimbările de rigoare pentru soluționarea problemei.

Monitorizarea instituțiilor psihiatrice este un proces dificil și complex care nu poate fi studiat în trei zile, dar am venit să punem o bază. Așa am făcut și în alte țări și acum observăm progrese majore. Înșă, totul depinde de la caz la caz și nu este vorba doar despre nivelul de percepere al societății, ci și de politicile din această țară, de investițiile care se fac în acest domeniu, de reformele în sistem, de educația incluzivă etc.”, este de părere Oliver Lewis, director executiv al MDAC (Mental Disability Advocacy Center).

Petur Hauksson, psihiatru, prim-vice-președinte al Comitetului Consiliului Europei pentru prevenirea Torturii consideră că

este necesar de introdus un sistem de incluziune în comunitatea persoanelor cu probleme de sănătate mintală. „Există un risc al agresivității din partea acestor persoane, însă ei nu întotdeauna sunt mai răi decât alți infractori aflați în libertate. Durează în timp până ce vor fi create condiții bune pentru ca ei să poată trăi în comunitatea lor. Aceste persoane au nevoie de servicii specializate, de suport, ceea ce necesită investiții. De asemenea, este nevoie și de specialiști în domeniu, dar cel mai important este susținerea comunității, ca oamenii să depășească frica și îngrijorarea față de persoanele cu handicap mintal”, explică Petur Hauksson.

Mircea Eșanu, managerul proiectului „Prevenirea torturii”, PNUD Moldova, consideră că experții veniți în R. Moldova au o experiență vastă în desfășurarea monitorizării instituțiilor psihiatrice în țări precum Cehia, România, Croația, Ungaria, Bulgaria, Letonia, Lituania, Estonia. „În baza ghidului elaborat de ei, participanții pot studia amănunțit etapele de monitorizare a instituțiilor și toate aspectele legate de respectarea drepturilor omului, cum ar fi acordarea accesului la servicii de calitate, intimitatea corespondenței, apelurilor telefonice etc. Sperăm ca prin acest training să ajutăm Centrul pentru Drepturile Omului din Moldova (CpDOM) să deprindă abilitățile și cunoștințele necesare pentru efectuarea unei monitorizări eficiente, în conformitate cu toate principiile internaționale cu privire la drepturile omului”, a spus Mircea Eșanu.

Anatolie Munteanu, directorul CpDOM, consideră că această instruire contribuie la îmbunătățirea

procedurilor de lucru. „Este necesar ca atât statul, cât și sectorul asociativ să acorde o atenție mai mare problemelor persoanelor cu dizabilități. Actualmente, în R. Moldova există un cadru normativ bun, însă, nu se implementează corect. Avem semnale îngrijorătoare referitor la patrimoniul persoanelor cu dizabilități mintale care se află în îngrijirea instituțiilor curative, acesta rămânând fără gestionare și devine pradă pentru structurile coruptibile”, susține Anatolie Munteanu.

Despre sistemul de asistență în domeniul sănătății mintale, Jana Chihai, directorul centrului SOMATO, consideră că acesta este slab dezvoltat. Potrivit ei, actualmente sunt doar trei centre specializate la Chișinău, Orhei și Bălți. În acest context, există o necesitate acută pentru dezvoltarea asistenței medico-sociale sau psihologice, de crearea serviciilor comunitare specializate în zonele unde trăiesc persoanele cu dizabilități mintale.

Coordonator de ediție: Irina LAZUR;

reporter: Diana LUNGU; **design&machetare:** Angela IVANESI.

Adresa redacției: mun. Chișinău, str. București 77, tel./fax: 22-09-96, e-mail: obiectiv@api.md

Retipărirea articolelor fără acordul redacției este interzisă.

Tipografia „PRAG-3”, mun. Chisinau, str. Petricani, 9/1.

Comanda nr. 2314; Tiraj total: 7000 ex.

Acest supliment informativ a fost publicat cu suportul financiar al Proiectului „Prevenirea torturii”, finanțat de Uniunea Europeană și co-finanțat și implementat de PNUD Moldova. Opiniile exprimate în această publicație nu reflectă necesar punctele de vedere oficiale ale Programului Națiunilor Unite pentru Dezvoltare în Moldova și ale Comisiei Europene.

Moldova